

■ Још један успешан рударски подухват

За будућност
Поља „Е“

Све информације на једном месту

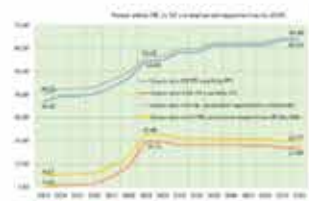
ЕПС ИНФО

Скенирај QR код

<https://energija>

Зелени бум ЕПС-а до 2038. године

Нови зелени метазети трајектори су одређене „Електроенерџи Србије“ и то патерну Зелени пут ЕПС-а, документ који обједињује најважније инвестиционе пројекте у области обновљивих извора. Базна енерџија из угла јесте стварност и одвајања нашег електроенерџетског сектора, али на трази декарбонизације.

ЕПС не зависи од увоза електричне енергије

Потребна транзиција по мери Србије и ЕПС-а

ЕПС стабилан, зрели је из новог периода

РБ Колубара

КОСТОПАЦ

Зелени бум ЕПС-а до 2038. године

Енергија КОЛУБАРА

Изабрали смо улагача и партнера

Садржај

05

из епс групе

Завршена ревитализација ХЕ „Ђердап 1“
Поуздан и у наредним деценијама

11

актуелно

„Метал“ на крају овогодишње
ремонтне сезоне
**Три багера у зиму улазе
са новим радним точком**

12

репортажа

На терену са Службом припремних радова
„Тамнава-Западног поља“
Под ведрим небом и кад није ведро

14

актуелно

Из Службе за биолошку рекултивацију
**Убрани плодови са
рекултивисаних површина**

15

Лабораторија у „Преради“
**Спремни за нови
циклус акредитације**

16

У оквиру изложбе „Могућности предела“
представљен рад о „Колубари“
Пејзаж је сада портрет људи

локални мозаик

18

Монографија др Оливере Драгишић,
историчарке
Неисцрпни Балкан

временлов

21

Први аутобус у Лазаревцу
**Незаборавни
мирис бензина**

06

Још један успешан рударски подухват

За будућност Поља „Е“

08

У трећој смени

Док коповске лађе плове кроз ноћ

10

Из Службе одводњавања
и водоснабдевања Поља „Г“
**Подземне воде
под контролом**

импресум

ЕНЕРГИЈА
КОЛУБАРА

ИЗДАВАЧ: ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ АД, Балканска 13, Београд
ЧАСОПИС ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО

В. Д. ГЕНЕРАЛНОГ ДИРЕКТОРА: Душан Живковић, ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: Тања Крстонијевић,
РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: Наталија Живковић, ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Ана Павловић,
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: Милош Павловић, УРЕДНИК ФОТОГРАФИЈЕ: Милан Цвијетић,
АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: Карађорђева 37, 11550 Лазаревац, ТЕЛЕФОНИ: 011 735 5086, 735 5089, Е-МАИЛ: redakcija@rbkolubara.rs, WEB SITE: www.rbkolubara.rs,
НАСЛОВНА СТРАНА: Милан Цвијетић, ЛОГОТИП: Милош Павловић, ШТАМПА: Три „О“ д.о.о. Аранђеловац, ТИРАЖ: 3.500
Први број листа РБ „Колубара“, под називом „КОЛУБАРА“, изашао је из штампе 24. септембра 1960. године. Од 15. новембра 2017. носи назив „ЕПС ЕНЕРГИЈА КОЛУБАРА“

ЕПС поуздан партнер за ОИЕ инвестиције

Акционарско друштво „Електропривреда Србије“ и компанија „Ветрозелена“ 3. новембра потписали су Уговор о откупу електричне енергије и преузимању балансне одговорности и Уговор о тржишној премији. То су први уговори на основу аукције које је спровело Министарство рударства и енергетике и представљају прекретницу у развоју и будућем повећању учешћа ОИЕ у Србији.

– „Електропривреда Србије“ је посвећена инвестицијама у градњу електрана које користе ОИЕ и на овај начин јачамо наш производни портфолио и позицију на тржишту. Уговор са „Ветрозелена“ је потврда да је ЕПС поуздан партнер за инвеститоре у зелену енергију – рекао је Душан Живковић, в. д. генералног директора ЕПС АД. – Цена откупа и балансирања је одређена на тржишним принципима, што ће ЕПС-у омогућити наставак процеса комерцијализације компаније, али и додатни

профит. Ова енергија даће и додатну сигурност за рад нашег електроенергетског система и снабдевања грађана и привреде. Откупом електричне енергије из ОИЕ, ЕПС повећава и удео зелене енергије у свом портфељу, а то је веома битно и због енергетске транзиције, као и извесног увођења еколошких такси на производњу електричне енергије.

Потписивању уговора присуствовала је и министарка рударства и енергетике Дубравка

Ћедовић Хандановић, која је истакла да је „Ветрозелена“ прва од девет електрана на ОИЕ у систему тржишне премије и највећа електрана за коју су додељени подстицаји.

– „Ветрозелена“ производиће струју за око 180.000 грађана, по најнижој цени на аукцији од око 64 евра по мегават-сату, што је готово двоструко ниже од тренутне тржишне цене. Сва произведена енергија биће искоришћена за снабдевање

наших грађана, а не за извоз – рекла је министарка. – Захваљујући изменама регулаторног оквира успешно смо спровели највеће аукције у овом региону, у процесу који је био у потпуности дигитализован и по свим европским стандардима. То ће нам донети више доступне чисте, обновљиве енергије, не угрожавајући наш енергетски систем. Изградња нових електрана из ОИЕ које ће бити у систему подстицаја подразумева више од милијарду евра инвестиција, што ће позитивно утицати и на привредни раст. Такође, држава ће остварити и додатне приходе од 12 до 28 милиона евра годишње, због остварених цена у надметању на аукцијама.

Овим инвестицијама Србија се постепено удаљава од употребе фосилних горива, али не на уштрб енергетског система, већ се чува стабилност и у производњи и у преносу електричне енергије.

Ветропарк „Ветрозелена“, снаге 291 мегават, требало би да почне да ради крајем 2025. године. Уговоре су потписали Душан Живковић, в. д. генералног директора ЕПС АД и Китао Гао и Маја Турковић, директори компаније „Ветрозелено“.

Р. Е.

■ Са Међународне конференције „Електране 2023“

ЕПС има јасне планове за будућност

Акционарско друштво „Електропривреда Србије“ има јасне планове за будући развој и нове пројекте који треба да допринесу енергетској независности Србије, сигурном, поузданом и квалитетном снабдевању електричном енергијом грађана и привреде. Интензивно се планирају инвестиције у нове капацитете, а посебно у обновљиве изворе енергије. Енергетска транзиција је наша реалност и сваког дана имамо све већи број нових учесника на енергетском тржишту из приватног сектора, али и државне компаније све активније учествују у том процесу, рекао је Душан Живковић, в. д. генералног директора ЕПС АД на

10. Међународној конференцији „Електране 2023“, одржаној на Златибору од 8. до 10. новембра.

– Веће учешће ОИЕ има своје захтеве за балансирањем и одговорићемо на њих изградњом реверзибилне хидроелектране „Бистрица“, снаге 656 мегавта.

Она ће омогућити балансирање 2.000 мегавата из нових производних капацитета, првенствено ветро и соларних електрана. ЕПС наставља реализацију пројеката, као што су ветропарк „Костолац“ од 66 мегавата и соларна

електрана Петка, снаге готово 10 мегавата – рекао је Живковић на конференцији коју организује Друштво термичара Србије.

Он је нагласио да је ЕПС привео крају и два велика пројекта – ревитализацију ХЕ „Ћердап 1“ и изградњу блока Б3 у ТЕ „Костолац Б“. Живковић је оценио да ће зелени пут створити услове да се кроз диверсификацију унапреди сигурност снабдевања у Србији.

О положају електро-енергетских компанија у енергетској транзицији говорио је Александар Јаковљевић, директор Сектора за стратегију у ЕПС, а Драган Белонић, директор ХЕ „Ћердап 1“, представио је пројекат ревитализације ове ХЕ.

Р. Е.

Поуздан и у наредним деценијама

Ревитализација хидроелектране „Ђердап 1“ успешно је завршена 25. октобра, након чега су уследила примопредајна испитивања која претходе синхронизацији и укључивању у електроенергетски систем. Покренут је последњи ревитализовани агрегат А3, чиме је ХЕ „Ђердап 1“ са шест модернизованих и јачих „машина“ спреман да искористи потенцијал Дунава.

– „Ђердап 1“ је више од пет деценија понос наше хидроенергетике и успешно урађеном ревитализацијом биће то сигурно и наредних 30 до 40 година. Добили смо повећану снагу, мањи обим одржавања и вишедеценијску поузданост – рекао је Душан Живковић, в. д. генералног директора ЕПС АД, после обиласка завршених радова.

Живковић је истакао да је ревитализацијом укупна снага шест агрегата ове ХЕ повећана

на 1.140 мегавата, а повећањем номиналне активне снаге сваког агрегата са 171 на 190 MW, ЕПС је добио једну нову електрану, снаге око 100 MW.

– Наставићемо ревитализације у хидросектору и у наредном периоду, а најзначајнији пројекти су модернизације „Власинских ХЕ“, ХЕ „Бистрица“, „Потпећ“ и „Ђердап 2“. Значај ревитализације ХЕ ЕПС-а препознала је и Европска Унија, која је кроз

програм Western Balkan Investments Framework (WBIF) доделила ЕПС-у бесповратна средства од 49 милиона евра за финансирање четири пројекта ОИЕ. Од тога, 16,1 милион евра намењено је за ревитализацију „Власинских ХЕ“ – рекао је Живковић.

Обиласку завршених радова на ХЕ „Ђердап 1“ присуствовали су Владан Живановић и Миодраг Ранковић, чланови Надзорног

одбора ЕПС-а, као и извршни директори.

„Ђердап 1“, највећа ХЕ у систему ЕПС, производи око половине укупне електричне енергије из хидро сектора компаније. Обимне радове на ревитализацији ове ХЕ обавили су стручни тимови ЕПС-а, ХЕ „Ђердап“, научних института „Никола Тесла“ и „Михајло Пупин“, и руске фирме „Силовије машини“. Део опреме ревитализован је у домаћим фабрикама. „Гоша монтаже“, „Ђердап услуга“, АТБ Север из Суботице, „Јадран“, „Метала“.

Агрегат А3 заустављен је 1. септембра 2022, после више од 51 године рада. Највећи део који је монтиран у једном комаду на А3 је ротор главног генератора тежине 610 тона, а најатрактивнији радно коло турбине са шест лопатица тежине 350 тона. У ревитализоване агрегате уграђена је најмодернија опрема домаћих и светских произвођача.

Р. Е.

■ Нова услуга за домаћинства и мале купце

Лакши приступ рачунима

На сајту „Електропривреде Србије“ од 1. новембра ради нови портал <https://portal.eps.rs/> за преузимање е-рачуна и електронско плаћање, који могу да користе домаћинства и мали купци електричне енергије на гарантованом снабдевању.

На новом порталу омогућено је брзо и једноставно преузимање и преглед е-рачуна одмах по формирању месечног задужења, пре штампања и дистрибуције. На располагању је и архива рачуна и уплата током претходне три године, као и детаљан преглед потрошње по зонама и тарифама.

– Пуштањем у рад новог портала, настављамо модернизацију и унапређење пословања и у сегменту односа са нашим корисницима. Купцима је сада лакши приступ рачунима за струју и на једном месту могу да добију много корисних информација. План

је да почетком 2024. године, у наредној фази дигитализације, имамо и мобилну апликацију „Увид у рачун“ – рекао је Душан Живковић, в. д. генералног директора ЕПС АД.

Корисници портала могу и безбедно и брзо електронски да плате рачун без одласка у пословнице платних институција, путем система за инстант плаћања (IPS Skeniraj) и платним картицама Dina,

и Visa и MasterCard. Накнада по трансакцији је мања у односу на плаћање на шалтерима банака и Поште Србије и износи 28,77 динара и не иде у буџет ЕПС-а. Регистрација и пријава на портал је једноставна, као и његово коришћење.

Грађани на порталу могу да прате своју месечну потрошњу и већ на октобарском рачуну моћи ће да виде да ли су и колико уштедели.

– Штедња није одрицање, већ усвајање добрих и корисних навика да користимо струју у мери у којој нам је потребна, да је не расипамо – објаснио је Живковић и подсетио да држава и ЕПС кроз попусте стимулишу рационалну потрошњу.

Домаћинствима која смање потрошњу струје током ове грејне сезоне ЕПС ће одобравати попуст од 20 до 40 одсто попушта на месечни рачун, што је више него прошле зиме. Они који смање потрошњу за пет до 15 одсто у односу на исти месец у претходне две године у ком је остварена већа потрошња, добиће попуст од 20 одсто. За уштеду од 15 до 20 одсто умањење је 25 одсто, а попуст за уштеду од 20 до 25 одсто биће 30 одсто. За оне који смање потрошњу за 25 до 30 одсто биће попуст од 35 одсто, док ће највећи попуст од 40 одсто добити они који смање потрошњу за више од 30 одсто.

ЕПС ће, уз попуст за измирење рачуна на време, домаћинствима обрачунати и попуст од пет одсто уколико учешће ниже тарифе у месечном обрачуну увећају за најмање пет одсто у односу на исти месец 2022. године.

Р. Е.

За будућност Поља „Е“

Рударска механизација прешла преко пута и реке позиционирајући се у Зеокама где ће започети радове на изради усека за измештање реке Пештан и локалног пута Вреоци-Зеоке

Роторни багер „глодар 1“, ЕШ-29, као и три погонске станице са пратећом рударском опремом, транспортовани су крајем октобра са површинског копа Поља „Е“ на нову позицију у Зеокама, чиме је отворен даљи пут напредовања овог копа.

– Пред овим машинама је изузетно важан задатак израде усека, након чега ће бити изведени радови на измештању реке Пештан и општинског пута Вреоци-Зеоке. Ово је основни предуслов за будући развој Поља „Е“. Израда усека подразумева да ће рударска механизација откопати готово шест милиона кубних метара јаловине, како би било омогућено измештање ова два објекта – каже Владан Ивковић, руководилац Поља „Е“.

До нове позиције са које ће радити, рударска опрема путовала је прво 4,2 километра кроз коп, а затим је морала да пређе и преко инфраструктурних објеката – пута и реке. То је био први пут да се овакав технолошки захват изводи у источном делу Рударског басена.

– План је да се даље ради на основу техничко-рударског пројекта према коме највећи део усека откопава багер у оквиру БТО система, док ће на деловима на којима то није могуће бити укључен и дреглајн. Биће ту и много помоћне механизације која ће помагати цео процес. Радом роторног багера формира се усек до одређене нивелете, док ће речно корито формирати извођач – напомиње Ивковић.

Иако је „глодар 1“ најстарији багер у „Колубари“, одлука да баш он буде транспортован донета је превасходно због његових техничких карактеристика.

– Реч је о „Такрафовом“ багеру 1.200 који има довољну резну силу да може да откопава чвршће материјале веће отпорности. Предвиђено је да буде у инвестиционој оправци два месеца пре почетка рада. План је да, након што заврши велики посао копања усека, овај багер оде у заслужену пензију – каже Ивковић.

■ Заједно на сложеном послу

На пројекту транспорта опреме радиле су бројне службе, из скоро свих делова „Колубаре“.

Гордана Лојовић, координатор реализације планова у Сектору инвестиција, истиче да је најпре израђена пројектно-техничка документација транспорта. Надлежни сектор урадио је елаборат транспорта рударских справа од позиције на којој су биле у моменту када је одлучено да се транспортују до позиције преласка пута. ОЦ „Пројект“ је урадио два елабората: елаборат транспорта преко пута и реке Пештан и елаборат за прекид саобраћаја и дефинисање потребне

сигнализације коју треба поставити током обуставе саобраћаја. Потом је уследило обезбеђивање сагласности и дозвола за те послове, с обзиром на то да је реч о објектима од јавног интереса. Припрему, израду трасе и транспорт обавила је оператива Поља „Е“.

– Центар за логистику је добио сагласност „Београд пута“, елаборати су предати Секретаријату за саобраћај и, на основу њихове сагласности, Секретаријат за јавни превоз издао је решење о промени трасе саобраћаја. Елаборат је предат и предузећу „Београдводе“, чиме су обавештени о изради цевастог пропуста у реци Пештан, који је одмах по преласку уклоњен. Имамо већ велико искуство када је реч о оваквим операцијама. У протеклој деценији, више пута је рударска механизација прелазила реку Колубару као и магистралу и друге инфраструктурне објекте – подсећа Гордана Лојовић, уз напомену да су и Техничка рекултивација и рударска служба Сектора инвестиција радиле на припреми преласка пута и реке.

Најпре се морало очистити корито од растиња и муља. Потом је извршен транспорт и припрема цеви за изградњу цевастог пропуста у реци Пештан.

– Било је потребно уградити три цеви дужине око 42 метара, пречника 1.000 милиметара као и око 3.500 кубних метара каменог агрегата. Овај период у години зове се маловође, тако да је октобар право време када се спроводе овакве акције. У том периоду радили смо и преспјање реке Колубаре, и прве и друге фазе, јер је тада најмање очекиваних падавина – објашњава Гордана Лојовић.

Што се тиче самог пута, наилазну и силазну рампу урадила је Техничка рекултивација Инвестиција. Насип је формиран по затварању пута, онако како је елаборатом предвиђено – на пут су стављене траке, а преко њих земљани насип одређене дебљине. Сва механизација је већ била у положају спремна да крене у транспорт преко пута, а близина реке је захтевала да то буде у континуитету.

■ Добра припрема

Напајање система током ове техничке операције захтевало је обимне електроприпреме. Ранко Вукојевић, помоћник управника електродржавања Поља „Е“, каже да је током путовања кроз коп четири пута урађено пренапајање багера. Електрослужба је припремила далеководе за долазак система на позицију преко реке. За ту намену су из трафостанице „Зеоке 3“ оформљена два жичана далекоиода, један да напаја комплетан систем „глодара 1“, три станице и одлагач, док је други предвиђен само за ЕШ-29, јер тако захтева његова специфична електроника. Постоји још један далековод урађен за потребе транспорта, који иде испод пута и остаје као резерва.

Ипак, најконкретнији део посла био је на оперативи Поља „Е“ која је извела транспорт опреме од позиције на копу, преко инфраструктурних објеката, до Зеока. За ову врсту техничке операције издају се посебна решења. Координатор за транспорт опреме био је Горан Бранковић, управник копа Поље „Е“, док је на Ивану Миловановићу, помоћнику управника, била одговорност за израду траса и контролу. Александар Ђорђевић, шеф Четвртог БТО система, био је одговоран за транспорт багера, Дане Јанковић, главни рударски пословођа, за транспорт ЕШ-а, а Драшко Јефтић, управник Припреме, за транспорт и вучу погонских станица и друге опреме. Сваку справу пратио је електро и машински инжењер.

Горан Бранковић, координатор за транспорт опреме, наглашава да је успешан транспорт заслуга сарадње свих служби.

– Све смо добро осмислили, договарали се шта ко треба да покрива логистички, разрадили

сваки детаљ. Траса је урађена перфектно, нађене су најбоље деонице за пролазак, све је било максимално организовано и припремљено. „Помоћна механизација“ је изабрала најбоље руковаоце и машине да прате багер. Неколико дана пре доласка „глодара“, дреглајн је обавио припрему излазне рампе, тако да је фактички урадио део трасе за транспорт – каже Бранковић уз објашњење да је најизазовније било то што се транспорт морао одвијати у етапама.

Како је истакао Бранковић, није било могуће да се све одвуче одједном, већ је рађено етапно – од једне до друге позиције, на којој се чекало да се створи могућност проласка, поготово што су се „секле“ угљене БТС и БТУ линије. Посебно захтеван је био прелазак преко угљене траке, који је морао да буде изведен најбрже, да производња не би трпела.

Иван Миловановић, координатор за израду трасе и контролу, каже да је материјал преко кога је багер прелазео био лош. Било је много места на којима је морало да се насипа родницом.

– Два, три дана смо је довозили камионима, да би се омогућило сигурно

кретање багера и избегло пуцање гусеница. Ангажоване су и цистерне које су нас нон-стоп пратиле. Ниједног момента нисмо дошли у ситуацију да багер стоји зато нема цистерне, булдожера, роднице или кабла. Све што је било могуће предвидели смо, али смо и ангажовали екипе које су чекале спремне да реагују у случају да нешто ипак крене ван плана – истакао је Миловановић.

Александар Ђорђевић, шеф Четвртог система коме припада „глодар 1“, каже да је багер транспортован са 62. нивелете на нивелету од 110 метара.

– Кретао се брзином од три метра у минути, потребна раздаљина од 4,2 километра је пређена за шест дана. Пут кроз коп је био компликован, али такви су услови у руднику. Прелазак преко пута и реке обављен је рутински, фактички, то је био само финиш. Све службе су радиле као једна, одлично су припремили багер за ову операцију, тако да није ниједном дошло до пуцања папуча или изивања. Важно је да смо стигли на циљ на време. Сада нас очекује инвестициона оправка, а потом рад на копању усека – каже Ђорђевић.

Д. Весковић

Искоришћен стари пут

Гордана Лојовић напомиње да је транспорт механизације захтевао да током непуне два дана саобраћај на општинском путу од зеочког моста до Медошевца буде потпуно обустављен. Зато је обезбеђена привремена саобраћајница.

– Искористили смо 1.200 метара некадашњег пута за Аранђеловац који још увек није прекопан. Он је за ову намену очишћен и сређен, а изграђено је и додатних 450 метара у туцанику, тако да је добро функционисао. Наравно, морала је да буде обезбеђена и привремена саобраћајна сигнализација, тако да се саобраћај одвија сигурно и уз поштовање законских норми – каже Лојовићева.

Док коповске лађе плове кроз ноћ

Не каже се тек тако
да рад по сменама
изнедри праве рударе.

У мирним водама
је лакше, али без
буре нема доброг
морепловца, а ово
старо правило важи и
на коповској пучини

Ноћ је Светог Луке.
Пред нама се
пружило Поље „Е“,
највећи „Колубарин“
коп. Обасјава небо овај град
од десет система са својим
вишеспратницама и улицама од
трака које се пењу уз околна
брда. Трепераве сијалице у ноћи
стварају чаробни круг – светлећи
раде за струју која после опет
даље даје светлост.

Старшина смене је рударски
инжењер Срђан Пантелић.
Он и његове колеге Бранко
Јовановић, рударски инжењер
и главни рударски пословођа
Жељко Јовановић су оперативни
центар копа ове ноћи. Први
сарадници су им сменски
инжењери електро, рударске
и машинске струке, као и
диспечери преко којих стижу све
информације. Срећом, дошли
смо након примопредаје смене,
која им је уједно и „најбурнији“
ноћни сат.

– У ноћној смени на нама
је да током тог сата поделимо
послове, организујемо превоз
људи на терену и пошаљемо
све што је потребно да посао
одмах крене. У старту одређујемо
приоритете, према томе и
распоредујемо машине, али то је
само база на коју се надовезују
проблеми и сметње које у ходу
решавамо. Много података
морамо да обрадимо, да што пре
проценимо ситуацију, донесемо
одлуку и спроведемо је у дело –
објашњава Пантелић уз напомену
да је током ноћи на Пољу „Е“
посебно тешко, због броја справа
и разуђености копа.

■ Рудар нема времена да му се спава

– Имамо десет багера, десет
ЕШ-ева, на сваком да се појави
по једна потешкоћа довољно је за
стрес. Ради око 76 станица, треба

одбрани 76 бубњева, укошења
траке и много тога другог. Не
каже се цабе да рад у трећој
смени изнедри добре инжењере
и шефове система, просто зато
што је свака одлука и решавање
проблема на теби. Без буре нема
ни доброг морепловца, у мирном
мору лако је бити морнар –
закључује Пантелић.

На почетку приче о ноћном
раду, Бранко Јовановић подсећа
на оно што сви добро знамо –
да је у природи човека да ноћу
спава, што највише осећају
млади на почетку свог коповског
радног стажа, док се тело не
адаптира.

– А опет – нема човек времена
да мисли на то да му се спава.
Видљивост је смањена, зими
снегови и кише стварају ужасне
услове јер траке проклизавају
и путеви се урушавају, што нас
додатно успорава. Али решавање

проблема је наш посао – јасан је
Јовановић.

За ноћни обилазак терена са
нама време је издвојио Жељко
Јовановић звани Кулак, који ради
у смени пуних 36 година и који
се показао као веома стрпљив
домаћин. Дестинација су нам два
„плава“ багера, „глодар 9“ на
Петом БТО који је заиста обојен
у плаво и чувена „Плава птица“
на БТУ систему. Први откопава
јаловину да би други могао да
копа угаљ.

Док се одасвуд чује потмуло
брујање трака и ваздух вибрира
од саме енергије овог места,
прво на шта смо наишли био
је булдожер који прави пут.
Труцкајући се стижемо до
„деветке“ окружене беличастим
обалама кварцног песка. Не
ради, јер је у току вулканизација.
Започета у првој смени, ускоро
би, како нам рекоше, требало да

буде приведена крају. То нам је омогућило да у кабини затекнемо комплетну посаду, која нас срдечно дочекује.

– Прво што се научи у ноћној смени је да је то нешто сасвим друго од рада у првој. Односи су другачији, не инсистира се на хијерархијским односима у комуникацији, већ свако у сваког има поверења и спреман је да помогне – објашњава нам наш водич.

– Рударски посао је конкретан, производња мора да иде, а уз стални одлив радника који одлазе у пензију, постаје све тежи. Наша занимања, почевши од надзорно-техничког особља, па надаље, веома су специфична. Имамо и одређени број радника из „ПРО ТЕНТ“-а, што нам много значи

– напомиње Јовановић.

На његове речи надовезао се Дарко Давидовић, рударски пословођа Петог БТО система.

– Нама су ови радници неопходни, не можемо без њих и раде исто што и њихове колеге, и дању и ноћу – каже Давидовић.

Дејан Живоиновић, машински надзорник, на овом багеру је од 2001. године. Почео је као помоћни радник, потом је био бравар на тракама на одлагачу и багеру, а онда је постао надзорник, увек у смени. Као и остали, коментарише да посао није нимало лак, али да су веома задовољни управо завршеним ремонтом и стањем багера који је по својим перформансама сјајан.

– Док је наш багер био у ремонту били смо у испомоћи на „кецу“, па смо могли да видимо како је радити на машинама које су у лошијем стању. Људима тамо свака част, али једва смо чекали да се ремонт заврши – додаје Александар Живковић, помоћни радник из „ПРО ТЕНТ“-а,

док га уз смех подсећају да је један од његових колега изјавио да ће по повратку изљубити „деветку“ од точка до левка.

■ Кроз угаљ као кроз путер

Продужили смо кроз ноћ 36 метара ниже, до угљене етажне „глодара 7“. Испред нас се појавила кашика ове моћне машине која као кроз путер пролази кроз милионима година стар угаљ. Ово је главни угљени слој и на први поглед је јасно да је врхунског квалитета. Али, не лези враже, спотаком се о једно дрво које баш у инат није хтело да се угљенише, већ је остало окамењено у мору угља.

Багер стаје и прилази нам Драган Симеуновић, планир-мајстор, уз објашњење да је застој планиран због замене трећег ослоња на кашици. Уз добру кафу да нас држи до јутра, имамо времена да проћаскамо. Он је на овом радном месту заменио оца који је 2004. године отишао у пензију. Заједно смо

израчунали да је за 20 година одрадио око 1.500 ноћних смена.

– Није ми раније сметало, али сада већ помало осећам тежбе. Од када сам дошао тензија је овде константна. Мораш нон-стоп да будеш најбољи. Тренутно смо у доброј ситуацији, на кровини главног слоја угља. Сада је само битно да они са јаловином измичу, јер када они беже испред нас са јаловином – бог. Толико сам научио о технологијама да могу да предајем. Понекад кажу, идите на „седмицу“, Ловац је доле, па се консултујте – прича Симеуновић, појашњавајући порекло свог надимка. – То је породична прича. Тако су ми звали деду, онда ћала и мене и буразере – један је багериста на „глодару 6“, други ради на одводњавању. Деда је почео да ради у „Колубари“ после рата, а у пензију је отишао 1983. Баба, да је жива и здрава, гази 97. годину, и још увек прима ту тешко зарађену пензију.

Ловац је инсистирао на томе да је за добар рад багера, самим

тим и система, од изузетне важности сложна, искусна посада. Да знају да читају мисли један другом и што је још битније, да знају шта и колико ко може да уради.

Накратко је до нас дошао и багериста Милосав Јеремић, који с њим ради скоро 20 година. Рекао нам је да се за трећу смену увек одлично припреми, добро одмори. За посао који ради то је веома важно. Багериста мора да буде концентрисан у свакој смени, у трећој посебно. Док он одлази, у кабину улази Милан Рајић, бравар, са све чекићем петокилашем у рукама.

– Годину дана сам у смени, навикавам се. Лакше су прва и друга док се види, ноћ је ноћ. Има посла, није лако. Багер је добар и ремонт је квалитетно урађен, тако да посао углавном подразумева одржавање. По интервенцији радим шта треба, имамо лампе које користимо за преглед транспорта, редуктора и трака, пошто ти детаљи нису баш осветљени. Уколико неки посао не можеш сам да завршиш, ту је колега са бандом, и надзорник који је често на багеру. Организовани смо добро и држимо се – закључује у пролазу Мандић.

Уз ноћне звуке успелог копа, крећемо и ми кући. Прати нас један голуб који опуштено, не базирајући се на рад багера, ваљда зато што је и „седмица“ птица, слеће да се напије воде које овде, на најнижој тачки копа има на претек.

Д. Весковић

„Колубара“ поново у рукама

У ноћну посету рударима наша екипа је понела одређен број примерака листа „ЕПС Енергија Колубара“ који се, уз онлајн издање, поново може читати и у штампаном облику. На наше задовољство, сви примерци су одмах отворени, а оком камере забележили смо овај тренутак.

Коп, уз усек на јужној страни, штите један велики и три помоћна водосабирника. Старе муљне пумпе сукцесивно се мењају модернијим

У водовод из којег се пијаћом водом снабдевају објекти „Тамнава-Источног поља“ ове године стигао је апарат за електролизу, што је омогућило да се у овом сегменту рада Службе за одводњавање и водоснабдевање подигну стандарди у вези са заштитом животне средине. Реч је о апарату у којем се посебним технолошким процесом из таблетиране индустријске соли добија хлор. То значи да се ова опасна материја више не транспортује, не истовара, нити запослени долазе у контакт с њом.

Погон ПК „Тамнава-Источно поље“ једина је организациона целина у РБ „Колубара“ у којој су послови одводњавања и водоснабдевања обједињени у једну службу. Како нам је рекао Зоран Радивојевић, шеф Службе, значајан сегмент ових послова обавља систем за предодводњавање које на ПК Поље „Г“ чине четири дубинска бунара смештена уз ивицу копа. Да би рударски радови напредовали, један од њих временом је стављен ван функције, а преостала три могу да раде само смањеним капацитетом.

– У претходном периоду на јужној страни копа изградили смо усек одводњавања и тако пресекали токове подземних вода који су пролазили кроз шљунак дуж појаса река Пештан и Колубара, све до копа. Вода се пумпом избацује у корито Колубаре и изградњом усека количина воде на

Вода изузетног квалитета

У последњих пет година много је уложено у ревитализацију и реновирање водовода отвореног 1981. године. Пословођа Миливој Јелић нагласио је да је обезбеђена довољна количина сирове воде изградњом једног артерског бунара и ревитализацијом опреме на другом, па пројектовани капацитет од 14 литара воде у секунди увек могу да испоруче.

Углавном раде капацитетом од осам литара у секунди, што је довољно за око 1.400 корисника смештених у индустријском кругу „Источног поља“, Дробилани, Пољу „Г“ у вреочком насељу, старом насељу „Западног поља“, ТЕНТ-овим објектима, на стрелишту, у аутогаражи. Снабдевају и хидрантски вод за потребе противпожарне заштите.

Најпоноснији су на квалитет воде који контролише једном недељно тамнавска лабораторија и једном месечно Градски завод за јавно здравље из Београда и од којих никада нису добили неповољну анализу.

Подземне воде под контролом

јаловинским системима смањила се за око 80 одсто – појаснио нам је тренутну ситуацију на терену Радивојевић.

Када је реч о одводњавању, главни објекат је централни водосабирник који се налази у подини угља. Поред две високонапонске пумпе снаге 500 и 400 киловата, ту је и цевовод промера фиди 600, којим вода одлази у реку Колубару. Како наводи наш саговорник, планирано је да ускоро стигне још једна пумпа од 500 киловата. Сувишне воде са угљених етажа и оба јаловинска система каналима укупне дужине око три километра спроводе се ка подини у централни водосабирник. И капацитет овог објекта је напредовањем рударских радова смањен, док је због промена на терену цевовод до сада четири пута измештан. Уз централни, коп од вода бране још три водосабирника, а на једном од њих очекују се радови јер је привремено морао да буде демонтиран.

У наредном периоду, како се коп буде развијао (а очекује их нагло спуштање терена и залагање угља и јаловине на нивоу од 20 до 30 метара испод нулте тачке) систем одводњавања ће и даље морати да се прилагођава. У складу с тим у Служби одводњавања примењиваће методе које ће одговарати стању на терену.

– Према пројекту, усек би требало да остане активан и у будућности, осим ако се не буде радило проширење копа – рекао је Радивојевић.

У међувремену, старе муљне пумпе сукцесивно се замењују новим „флајт“

пумпама. До сада су их добили пет, а очекују да их током наредне године пристигне још. Реч је о мобилним пумпама које се лако монтирају, задовољавајућег су капацитета и поуздане су јер је њихов рад стабилан.

Сваки објекат одводњавања, осим канала, зависи и од извора напајања електричном енергијом.

– До пре две године напајање струјом нам је стизало из Скобаља и тада је често долазило до прекида. Каблови су дугачки, а напајање је било заједничко са једним или два багера дреглајна, па су падови система били неминовни. Откако је напајање на централном водосабирнику пребачено на другу трафостаницу неупоредиво је стабилније – задовољан је шеф Службе одводњавања.

Као инвестиционо улагање у трајни објекат, прошле године направљен је бетонски канал црних вода дуг два километра. Он се налази уз нови део Ибарске магистрале и заменио је претходна два привремена канала који су измештени због померања експлоатационог поља и утицаја вода.

Са доласком јесени и зиме и повећаног обима атмосферских падавина, осим у ситуацијама вишедневних и обилних падавина, у раду Службе се не мења много. Иако ће ниво подземних вода расти, у хладним данима најважније је да пумпе буду укључене одређено време у току 24 часа, како се вода у њима не би заледила.

М. Димитријевић

Три багера у зиму улазе са НОВИМ РАДНИМ ТОЧКОМ

За нас је „Колубара“ као матична компанија увек приоритет и производни резултат копова је и наш, каже Владимир Симић, директор „Метала“

Ову сезону обележили су обимни и сложени ремонти, а први пут у једној години на багерима су замењена три радна точка, три велика куглбана и неколико великих редуктора копања – рекао је Владимир Симић, директор „Метала“.

Симић је додао да је реч о пословима који изискују огромно залагање запослених и добру координацију свих укључених радионица и служби у оквиру „Метала“.

– Овог пута процењено је да се у случајевима када је на машини неопходна замена и радног точка и куглбана оба дела раде у оквиру једне инвестиционе оправке, која је због тога морала да буде продужена за десетак дана. Тако се повећава ефикасност посла, скраћује се период застоја у наредном ремонту и брже осигурава редовна производња – појаснио је наш саговорник.

Иако је на помен „Метала“ прва асоцијација ремонт багера, одржавање опреме на коповима за коју је овај део Огранка РБ „Колубара“ задужен много је шири појам. У њиховим рукама је, уз редовне периодичне ремонтне радове и израда широког асортимана резервних делова, као и њихова санација.

– Наш основни циљ је да у сваком моменту обезбеђујемо погонску спремност рударских машина, што значи да увек када је

■ Владимир Симић

то неопходно радимо и прековремено. Иако је ситуација у последње време нешто боља, и даље кубуримо са радном снагом. То како ћемо организовати посао умногоме зависи и од његове сложености – за репрезентацију не могу играти сви. Када имамо неки специфичан и захтеван посао, као што је, рецимо, санација редуктора, ангажовани су најбољи мајстори. То је неопходно посебно када имамо кратак рок да се интервенција заврши – каже Симић и додаје да је

важан аспект посла и монтажа нове или половне опреме и одржавање и монтажа електричних инсталација, у шта је укључен и Пројектно-конструкциони биро задужен за пројектовање, модернизацију и модификацију рударске опреме.

У „Металу“ кажу да су ове сезоне набавке материјала за израду резервних делова реализоване брже него у претходном периоду. То је отворило додатне изазове – ускладити актуелне и оне послове који су били у заостатку, и све завршити до краја године.

– Када је реч о годишњем плану инвестиционих оправки за 2024. годину, као и сваке године важи правило да се послови на угљеним системима планирају чим се изађе из зиме. То је наш главни посао и према њему распоређујемо све своје капацитете. За нас је „Колубара“ као матична компанија увек приоритет и сматрамо да су производни резултати копова и наши – истакао је Симић.

Планирање нове ремонтне сезоне почиње већ у октобру, када руководства „Метала“ и „Површинских копова“ крену у конкретне договоре. Када се усагласе, план иде на усвајање на нивоу „Колубаре“, а затим и ЕПС-а. Већ у том периоду одреди се редослед којим ће машине бити увођене у застој и опишу радови, тако да „Метал“ током зиме може да спрема резервне делове.

М. Пауновић

Монтажа багера и одлагача

Важно је истаћи и да смо, захваљујући ангажовању радника из „ПРО ТЕНТ“-а, поново у ситуацији да прихватимо велике послове монтаже багера. Управо радимо монтажу половног багера и одлагача из Немачке, што значи да радимо и регенерацију, санацију и модернизацију њихових делова. Уградимо и потпуно нову електроопрему – говори Симић и наглашава да је току израда делова и монтажа СУП 2 и СУП 2 прим за „Дробилану“, као и осам километара транспортера за коп „Радљево“.

Под ведрим небом и кад није ведро

■ Припрема увек спремна

Неочекивано топла и сува јесен иде на руку свима на копу, али највише екипи у чијем је опису радног места да мора бити увек спремна на све

Радници у Припреми одлично знају зашто се каже да је рударски хлеб са седам кора, како је када лије из кабла, кад упече звезда или како стеже јовањски мраз.

Немања Матејић, шеф Службе припремних радова и пословођа Дражен Бокић, док силазимо у коп почињу причу о служби

сасвим другачијој од осталих коповских, у коју су стигли у исто време, пре две и по године.

– Чишћење терена и кровине, рушење објеката, уклањање дрвећа и растиња, одржавање 30 километара транспортера, монтажа, демонтиража, скраћивање, продужавање, померање трачних транспортера, вуча погонских станица, чишћење и одржавање свих система... Предуг је списак наших послова под ведрим небом, које није увек баш ведро. Изложени смо свим атмосферским приликама и опасностима које рударски посао на отвореном са собом носи. Уз то, увек нас има мање него што је оптимално – објашњава Матејић, који има 17 година радног стажа у колубарском басену.

Матејић додаје и да је реч о великој групи радника

различитих струка и нивоа стручне спреме пред којима је много задатака који траже сложан тим.

– Зато су организација и међусобно поштовање кључни. Имамо старијих искуснијих мајстора, али и млађих које тек уводимо у посао. Односи међу људима су коректни, овде се напорно ради и зато смо

сви усмерени једни на друге. Нема ту неке велике мудрости. Трудим се да прво ја будем довољно флексибилан и да имам разумевања за свакога – истиче Матејић.

Он напомиње да се све решава уз договор и да се често и након урађеног посла анализира и дискутује о томе како је прошло и шта следећи пут могу да побољшају.

■ Повуци потегни

Када је реч о конкретним пословима овог новембра, осморицу чланова екипе затекли смо на Другом јаловинском тамнавском систему, док се годишња инвестициона оправка приводила крају. Око етажног трачног транспортера ЕЗ подштопавали су трасу док је цевополагач вукао сајле, а трактор са материјалом и алатом

Десна коповска рука

Машине „Помоћне механизације“ су од великог значаја радницима ове службе, а поготово значе булдожери, цевополагачи и роковокачи. Запослени у Припреми усмерени су на руковоаце помоћне механизације јер ефекат њиховог рада умногоме зависи од искуства и спретности тих руковоаца. Зато је и њихова сарадња одлична.

их у стопу пратио. Време је било као наручено за календарски поодмакну јесен – не само да цокуле нису у благу него је и сунце упекло и зној кипи са успелених лица. Импресивни детаљи коповског пејзажа подсетили су нас на Ђаволу варош, а духовити коповци нам рекоше да је ово можда идеална локација за снимање филма о апокалипси, коју они доживљавају сваки пут кад небо реши да се сручи на њих.

Да су овога пута имали много среће потврђује нам и четрдесетједногодишњи Ненад Јанковић из Великих Црљени, који је са 23 године стажа један од старијих и искуснијих радника Припремних радова, навикао на свакаке услове. Своје искуство дели са млађима, уводећи их у посао. Каже да су бар три до четири године потребне да се човек навикне на коп и посао у Припреми. Неки и одустану, што њему никад није падало на памет.

– Кад сам стигао овде, било је троструко мање машина. Још више смо физички запињали. Све ово што радимо данас тада смо радили ручно, четворица нас дизало је грађу тешку 200 килограма – описује Јанковић. – Данас уз помоћ цевополагача и трактора „равњамо“ трасу да би транспортер радио како треба, да се трака не би поцепала. Претходних дана радили смо померање транспортера, то је био велики посао, ово сада су финесе, али овај транспортер дуг је чак три километра. У овом послу битно је да сви сарађујемо и помажемо једни другима, без обзира на то ко које решење носи, како бисмо посао квалитетно урадили.

Да ова служба не зна за изговоре попут лоших временских услова, државних празника, црвеног слова у црквеном календару, па и рођендана, уверили смо се кад смо зауставили трактористу Радована Давидовића из Уба који је баш тог дана напунио 41 годину. Иако је слављеник, радио је пуном паром, раме у раме са осталим саборцима. И он је око две и по године са овом екипом, а пре тога је радио 12 година у Термоелектрани „Никола Тесла“ у Обреновцу. Задовољно и посве скромно каже да се на посао у Припремним радовима, иако тежак, навикао. Каже да су

■ Немања Матејић

колеге одличне и да може на њих увек да се ослони, а на копу је то увек најбитније.

Лепе речи за колеге, али и за шефа, има и 41-годишњи Бранко Маринковић из Каленића који овде ради пуних 17 година.

– Наш шеф има разумевања за све нас. И он је стално с нама на терену и међусобно се уважавамо сви у колективу. Проводимо много времена заједно, више него са својим породицама и сродили смо се. Што се тиче послова, нема најтежег за мене, сваки се мора урадити – наводи Маринковић.

■ Полазна станица

Пре око годину и по дана Припрема је добила и младе снаге. У бројчаном смислу подмладак службе им је значио,

док је у квалитативном потребно још времена да се темељно науче сви послови. Млађе генерације нису навикле на велики физички рад, па им је потребан надзор и велика помоћ искуснијих колега. Ова служба је одлична полазна станица, али ретки се задржавају.

– Битно нам је да се нови људи оспособе јер су они ти који ће једног дана преузети и водити овај посао, пошто су старији прилично истрошени и морају да се премештају на неко лакше радно место. Припремни радови су одлично место за све који желе да науче како коп у својој суштини функционише – истиче Матејић.

С њим се слаже и пословођа Бокић који након 30 година радног искуства на копу, најпре као багериста, а последње две и као радник Припреме, истиче да је битно са осмехом и без тензије прићи тим младим људима. Важно је да се увек направи неки компромис, да се упути лепа реч, јер су то младићи који се челиче у тешким коповским условима.

Један од најмлађих, упорнијих и вреднијих радника је и 21-годишњи Марко Ђурић из Лајковца, по струци електротехничар рачунара. У његову посвећеност послу уверили смо се и пре неколико месеци док је радио као испомоћ у Геолошкој служби на истражним бушотинама. За подштовање траке јасно нам

је рекао да није напоран посао с обзиром на то каквих има. Новембарских 25 степени су му одлично „легли“ јер је, како каже, презимео прошле године на копу и већ зна колико је лакше кад је суво и нема блата под ногама.

– Најгори посао ми је вуча станица, због изразито тешких сајли, све остало није тако страшно кад су временски услови добри, а и кад су лоши, ми смо ту да радимо, јер нас по томе и цене на копу. Од нашег учинка умногоме зависи рад система, а самим тим и производња угља – закључио је Ђурић.

М. Павловић

Дванаесточасовне смене

У Служби припремних радова ради око 90 запослених подељених у две групе и, за разлику од већине радника који раде у три смене, они имају дванаесточасовно радно време. Ту су руководилац, двојица главних пословођа, тројица пословођа, надзорник, а остало су предрадници и помоћни радници. Служби припада столарска радионица, гатер, као и грађевинско одржавање где су распоређени радници који имају умањену радну способност. Увек им недостаје извршилаца јер рад на терену и те како оставља последице по здравље.

Убрани плодови са рекултивисаних површина

Купцима испоручено око 27.000 килограма јабука, више од 22.000 килограма меркантилног кукуруза и 13.000 килограма сунцокрета

Одељење за пољопривреду Рударског басена „Колубара“ од почетка године урадило је резидбу, сакупљање и тарупирање грања на више од 6.000 стабала јабука на засаду који се простире на површини од седам хектара. Воћњак је у више наврата хемијски третиран средствима за заштиту од болести, штеточина и корова и прехрањиван минералним ђубривом, а као резултат рада продато је више од 27.000 килограма јабука.

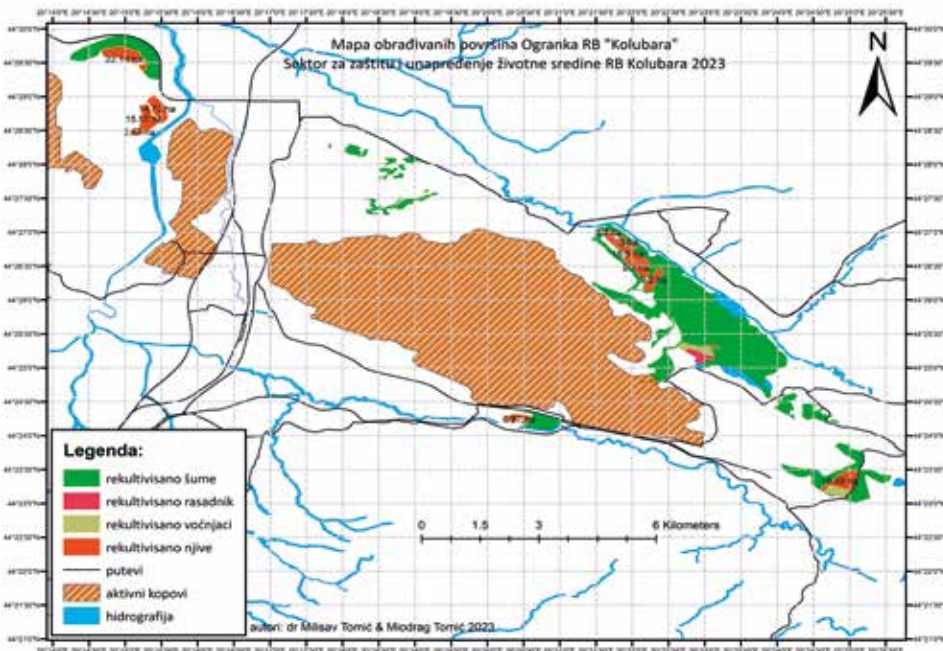
Осим одржавања воћног засада, Одељење је током лета на површини од преко 47 хектара спровело жетву меркантилне пшенице, након које је купцу отпремљено више од 110.000 килограма рода.

– Пошто смо током пролећа пратили најављене временске услове, донета је одлука да меркантилни кукуруз не буде посејан на планираној површини од скоро 20 хектара на којој је обављено растурање минералног ђубрива, већ само на око 7,6 хектара експроприсаних њива на Волујку. Обављена је предсетвена припрема земљишта и сетва, а утрошено је 17 сетвених јединица и одговарајућа количина хемијске заштите од корова. Обављено је и међуредно култивирање са прихраном минералним ђубривом. Целокупна количина рода од око 22.000 килограма је продата – рекли су нам у Служби за биолошку рекултивацију.

Успешно је обављена и производња меркантилног сунцокрета која је планирана на укупној површини од око 30 хектара. Отпремљено је више од 13.000 килограма сунцокрета.

Око 100 хектара пољопривредног земљишта

Обавеза Огранка РБ „Колубара“ је да одговорно газдује земљиштем у свом поседу, у оквиру којег Сектор за унапређење животне средине брине о око 100 хектара пољопривредног земљишта на којем се остварују приноси у производњи различитих култура.

■ Мапа обрађиваних површина Огранка РБ „Колубара“

– Сви радови на рекултивацији деградираних земљишта обављају се у складу са пројектном документацијом, након завршетка експлоатације. Посебна брига усмерена је на то да се након ископавања угља земљиште доведе у стање поновне употребљивости. Деценијама уназад, у сарадњи са Шумарским факултетом Универзитета у Београду, реализују се пројекти и експериментална истраживања са циљем да буду пронађене врсте које су најподобније за гајење на постексплоатационим површинама рударског басена. На неким просторима применом поступака техничке и биолошке рекултивације земљишту је враћена првобитна намена. С друге стране, отворена је могућност за пренамену површина и њихово коришћење на други начин, у складу са могућностима простора – објашњава др Милисав Томић, руководилац Службе за биолошку рекултивацију у оквиру које ради Одељење за пољопривреду.

Томић додаје да су најважнији циљеви Службе да дугорочно примењује најбоље праксе у планирању и управљању рекултивисаним површинама. Нагласак се ставља на техничке и биолошке рекултивације као што су облици пејзажа и садња врста које ће омогућити стабилност и одрживост простора. За ревегетацију треба користити аутохтоне врсте које највише доприносе компатибилности локалних услова.

– Имамо у плану изградњу противпожарних путева на кипи у Миросаљцима за коју је урађен пројекат. Такође, ради се и на валоризацији дрвне масе самониклих шума на будућим одлагалиштима – рекао је Томић.

Т. Крупниковић

План заштите шума од пожара

Газдинска јединица „Колубаре“ простире се на око 700 хектара шуме и око 300 хектара шумског земљишта. Шуме до сада нису валоризоване у смислу економске исплативости, већ су пре свега у функцији заштите животне средине и брига о њима је део друштвено одговорног пословања компаније. У оквиру Одељења за шумарство од почетка године до сада обављени су радови крчења, чисте сече, санитарне сече, механичког уништавања амброзије и отпремљено је око 2.700 кубика дрва, уз документацију коју прописује Закон о шумама. За потребе котларница за ову грејну сезону отпремљено је већ око 400 кубика огревног дрвета. Редовне активности подразумевају и обиласке и праћење здравственог стања шумских комплекса. Урађен је и План заштите шума од пожара за шуме газдинске јединице „Колубара“, за који је добијена сагласност Сектора за ванредне ситуације МУП-а.

Пред добро уиграним и вредним тимом Центра за испитивање угља и отпадних вода који стално подиже критеријуме квалитета, велики су задаци и изазови у наредном периоду

Веома смо задовољни коначним оценама које је лабораторија Центра за испитивање угља и отпадних вода у „Преради“ добила од Националног тела за акредитацију крајем октобра, када је обављено редовно годишње надзорно оцењивање. То је симболично означило и почетак припреме за наредну ресертификацију која нас очекује у мају наредне године – рекао је Миле Шаула, руководилац Центра за испитивање угља и отпадних вода у „Преради“.

Пред добро уиграним и вредним тимом који стално подиже критеријуме квалитета, велики су задаци и изазови у наредном периоду. Како нам је објаснио Шаула, акредитација је веома захтеван и обиман процес, пошто су комплетна документација и све методе на провери, односно на оцењивању усаглашености са новом верзијом стандарда ISO 17025 из 2017. године.

– Модерни уређаји за испитивање угља и отпадних вода, као и за праћење параметара везаних за животну средину којима располажемо, омогућавају лабораторији увођење нових метода испитивања. Очекујемо да ће нам то донети знатно проширење поља акредитације, пре свега у сфери испитивања отпадних вода. То ће „Колубари“ и „Електропривреди Србије“ да омогући знатне финансијске уштеде – истакао је Шаула, који је скоро 25 година радног стажа посветио подстицању развоја овог Центра.

У Служби за испитивање отпадних вода (чији рад организује Јелена Јевтић, главни инжењер) свакодневно се анализирају узорци са постројења за пречишћавање отпадних вода из производних погона „Прераде“, као и санитарне и атмосферске отпадне воде.

– На трећем надзорном оцењивању успешно смо проширили обим акредитације

Квалитет угља кључна карактеристика

Колубарски лигнит на путу до потрошача пролази неколико различитих фаза, а једна од најважнијих је поступак испитивања калоричне вредности угља. На основу добијених вредности одређују се критеријуми за даљи пласман овог производа од виталне важности за целокупну привреду.

Спремни за нови циклус акредитације

Сања Ђорђевић, Миле Шаула, Дејан Ђорђевић и Катарина Маринковић

за још једну методу испитивања отпадних вода која се тиче одређивање садржаја сулфата – подсетила је Катарина Маринковић, инжењер за испитивање отпадних вода.

Она је напоменула и да је лабораторија недавно учествовала на међулабораторијском испитивању узорковања површинских вода на језеру Међувршје у Чачку, које је организовао Савез хемијских инжењера и да ускоро очекују резултате.

– У Служби за испитивање угља све методе које су биле на оцењивању успешно су прошле, као и претходних година – истакла је Сања Ђорђевић, главни инжењер. – Осим својих редовних послова, радимо и на истражним бушотинама ПК „Тамнава-Западно поље“, где на узорцима одређујемо параметре техничке и елементарне анализе. Колико је повећан обим послова лабораторије говори податак да је само у једној фази испитано 30 узорака из 21 бушотине, док нам је ових дана стигао захтев за лабораторијско испитивање још 34 бушотине, односно анализу око 900 узорака.

Стручњаци Центра редовно учествују на међулабораторијским испитивањима за отпадне воде и угљ, такозваним ПТ шемама, где остварују веома добар резултат. Како нам је објаснио Дејан Ђорђевић, главни инжењер Службе за QMS (Систем менаџмента квалитетом), међулабораторијско испитивање се одржава на светском нивоу. У питању је пројекат испитивања оспособљености и вредновања перформанси учесника, где све чланице лабораторије добијају исти узорак за који хемијским анализама треба да одреде

параметре, према унапред постављеним критеријумима. Добијени резултати се прослеђују провајдеру, а затим упоређују са резултатима свих осталих лабораторија учесница, да би се утврдили оквири тачности, односно дозвољена одступања за сваки од параметара.

– Квалитет рада Службе за отпадне воде потврђен је на тесту оспособљености који је организовала америчка лабораторија, док је Служба за испитивање угља учествовала на међулабораторијским испитивањима које је организовала грчка лабораторија, и такође постигла одличне резултате, што је и нотирано у Акредитационом центру Србије. Велико је задовољство када видите да је резултат у домену очекиваног и да је начин на који радите исправан, што је сатисфакција за све запослене који ће се и убудуће трудити да одрже такав квалитет рада – поносно је нагласио Дејан Ђорђевић.

Т. Симић

15 година од прве акредитације

Центар за испитивање угља и отпадних вода у „Преради“ је прва акредитована лабораторија за ову врсту испитивања у Србији. Одлуком Акредитационог тела Србије, лиценца им је додељена 2008, и обнавља се сваке четврте године, након што се посебним поступком оцењивања утврди да методе, опремљеност и оспособљеност запослених и даље испуњавају захтеве веома строгих међународних стандарда у овој области.

Награђена група аутора кроз различите форме бавила се трансформацијом предела и могућностима које се отварају након завршене рударске експлоатације

Пејзаж је сада портрет људи

Уметничко-научни рад „Пуна црта прекинута црта: Будућност лиминалних предела“, реализован у сарадњи са Сектором за заштиту и унапређење животне средине Рударског басена „Колубара“, био је централни део изложбе „Могућности предела“ која је од 5. октобра до 11. новембра одржана у галерији „Podroom“ Културног центра Београда.

Једногласном одлуком жирија, од 81 пријаве 220 уметника и истраживача, овај рад проглашен је за најбољи представљен у оквиру овогодишњег уметничко-научног програма, који је организовао Центар за промоцију науке. Позив ауторима упућен је под слоганом „Промене покрећу промене за продукцију“, а циљ пројекта је да истражи динамични међупростор науке и уметности – научних и технолошких тема и њиховог утицаја на друштво и животну средину.

Идејни творац награђеног рада је доктор уметности Милена Путник, ванредни професор на Одсеку за пејзажну архитектуру и хортикултуру Шумарског факултета у Београду. Уз њу, ауторски тим чине Немања Лађић, Сузана Гавриловић и Милован Миленковић. Они су на продукцији и развоју пројекта радили од марта до септембра, уз свесрдну сарадњу и подршку запослених у Сектору за заштиту и унапређење животне средине РБ „Колубара“ и „Површинских копова Барошевац“.

Детаљ са изложбе

– Окосница рада је трансформација пејзажа након завршене рударске експлоатације, што је тема за коју сам се први пут заинтересовала пре 13 година, када сам „Колубару“ посетила у оквиру манифестације „Дани европске баштине“. Тада смо обишли амфитеатар и проточно језеро на новом кориту реке Колубаре и фасцинирала ме је та промена у пејзажу, идеја да пејзаж не вратимо у првобитно стање, какво је било пре експлоатације угља, већ га обликујемо и правимо нови. О томе да

„Колубара“ брине за оно што ће доћи после, сведоче расадник формиран за потребе рекултивације, хектари засађених шума и брига за културна добра. Циљ овог пројекта је да се подсетимо свих добрих резултата које смо имали до сада и да се на најбољи начин фокусирамо на бригу за оно што долази – рекла је Милена Путник.

Фокус аутора био је на томе шта носи промена у пејзажу, какав квалитет се може добити из нечега што је нарушено, како ће

Учесници пројекта у посети РБ „Колубара“

Фантастична моћ природе

Учесници пројекта као пратећи програм изложбе посетили су 21. октобра Рударски басен „Колубара“. Гости су у друштву домаћина из Сектора за заштиту и унапређење животне средине обишли рекултивисане површине – одгајене шуме, воћњаке и поља, али и спонтано регенерисане пејзаже. Археолози су говорили о антрополошким творевинама које су током времена настајале на овим просторима, па је веома јак утисак оставила слика предела за чију трансформацију се природа сама побринула. Проточно језеро, амфитеатар и читаву њихову околину су творевине човека на месту некадашњег угљенокопа, а природа их је преобликовала тако да цело амбијент сада делује као да су оне одувек биле њено дело. – Делује фантастично, а уједно и помало застрашујуће видети шта све природа може, како може да се обнови – закључила је Јована Благојевић.

Ауторски тим бавио се комплексном сликом пејзажа у промени

Фото: Марко Рисовић

се ти предели даље развијати. Формиран је тим стручњака који се пејзажом бави кроз различите форме и медије, а који је имао задатак да предочи комплексну слику пејзажа у промени и предложи перспективе шта се може урадити даље. Свако од четири аутора дао је посебан допринос изради пројекта. Сузана Гавриловић, ради на Одсеку за пејзажну архитектуру Шумарског факултета и докторирала је на тему односа еколошких и визуелних параметара процене предела. Она је била карика у повезивању изгледа. Пејзажни архитекта Милован Миленковић бави се и фотографијом. Пратећи видео урадио је уметник Немања Лађић, чији је уметнички опус признат и препознатљив.

– Пејзаж више није неко природно стање ствари и тешко га је сагледати независно од људских утицаја, па стога представља једну врсту портрета људи који га насељавају и користе. У оквиру пројекта тражили смо начин да прикажемо људе кроз простор, онакав какав су створили, односно онакав каквим га виде у будућности – рекао је Немања Лађић.

У току трајања изложбе представљени су и видео радови „Disarming“ Емануела Глоба, „Учење из заједничког добра“ Стефана Лакнеса, филмски есеј „Сцене екстракције“ уметнице Саназ Сохраби, слике из серије „Fallout“ уметнице Иве Кузмановић и перформанс „Прилично френдли, али не и превише“ Дражена Хорватића и Ђорђа Живадиновића Гргура.

Изложбу је пратио велики број пратећих програма – перформативно вођење, разговори, панел-дискусије, гостовања страних аутора, као и тематска посета „Колубари“ која је реализована 21. октобра.

А. Тошић

Освануо мурал који дише

Основци из Рудовца уз помоћ тима еколога и уметника недавно су у свом школском дворишту учествовали у осликовању занимљивог мурала, са идејом да позову децу, младе, професоре и локално становништво да се активно укључе у креирање боље и еколошки чистије будућности. Мурал површине 30 квадрата осликан је бојама које имају особину да упијају загађујуће материје. Истраживања су показала да један квадратни метар боје има ефекат чишћења ваздуха колико једно дрво, на тај начин што путем кристализације претвара азот-диоксид у водоник, који затим спира киша.

Одржане су и радионице креативног и едукативног карактера, а укључене су и друге модерне технологије. Тако је, у складу са интересовањима ученика, омогућено коришћење апликације „Проширене реалности“ која користи стрипове, филмиче и приче кроз које мурал може да „оживи“, што је наишло на одличне реакције.

– Доњи део мурала радила су и деца и он представља све оно што остаје у земљи иза нас – ту су ствари из културе, историје, али и смеће, пластика. Циљ нам је да се заједно залажемо за одрживи развој – рекла је сликарка Јована Благојевић из тима уметника који су радили на изради мурала.

А. Т.

Поредећи Југославију, Бугарску и Румунију (1944-1947), ауторка приказује процесе који су пратили долазак комуниста на власт и стварање политичког, идеолошког и друштвеног модела по совјетском узору

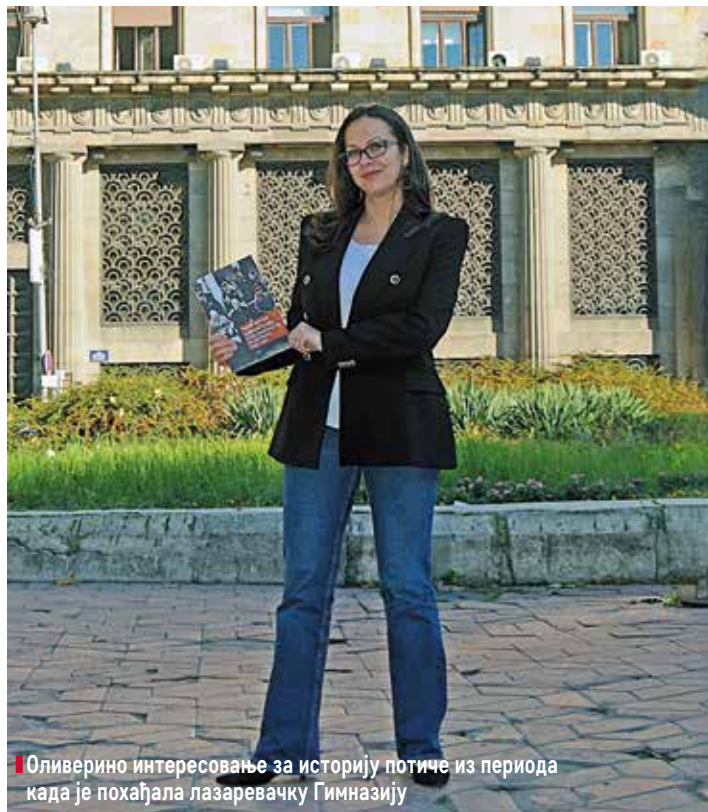
На недавно одржаном Сајму књига у Београду представљена је монографија „Комунистичко освајање власти на Балкану 1944–1947.“ др Оливере Драгишић, научне сараднице Института за новију историју Србије (ИНИС). Ово дело употпуњује и продубљује знања о доласку комунистичких партија на власт у Југославији, Бугарској и Румунији. Како је један од рецензента забележио, према истраживањима др Драгишић, потчињавање источноевропских земаља Совјетском Савезу у много већој мери било је резултат свесног договора западних савезника са Совјетима о класичној подели интересних сфера на тлу Европе него резултат присуства совјетске

Звезда

Као место размене мишљења, наслов „Stella polare“ обједињује интернет часопис и издавачку кућу које је Оливера пре неколико година покренула са супругом Петром. У оквиру магазина за историју, књижевност и филм, Драгишићи доносе и текстове о другим уметностима, популарној култури, интервјуе, фото-путописе... Објавили су радове око стотину сарадника.

– „Stella polare“ је настала у време епидемије као последица потребе да се комуникациона блокада, коју је донео карантин, превазиђе. Супруг и ја смо тада решили да мој истоимени блог подигнемо на виши ниво и да људима који имају шта да кажу пружимо прилику – појаснила је Оливера, додајући да је „Stella“ и врста уточишта с обзиром на делимичну затвореност науке.

Неисцрпни Балкан

Оливерино интересовање за историју потиче из периода када је похађала лазаревачку Гимназију

оружане силе у тим земљама, иако се значај тог фактора не доводи у питање.

– Процес комунистичког освајања власти у посматраним земљама почео је у различитим унутрашњим и спољнополитичким околностима. Румунија и Бугарска су до августа односно септембра 1944. године биле савезнице Трећег рајха. Бугари су у Југославији били и окупатори. На другој страни, са снажним покретом отпора, владом у избеглиштву, променама односа великих савезничких сила према збивањима у земљи, грађанским ратом и другим чиниоцима Југославија је имала бројне специфичности, представљајући изузетно сложен случај – објаснила је Оливера Драгишић.

Као важан прилог компаратистици, наслов је објавио ИНИС. Ауторка се публикацијом првенствено обраћа студентима и научној заједници.

– Велико историографско питање је када се и како опредељујемо за студије историје. Можда су то породичне

склоности, можда утицаји првих наставника. Чини ми се да сам од Маје Новаковић и Ратка Вукелића, који су ми предавали, пре усвојила став но знања која ионако сами стичемо. Профилисање је вероватно дошло у четвртој години гимназије због семинара историје у Истраживачкој станици Петница. Током студија на мене је пресудно утицао покојни професор Мирослав Јовановић. Тај пут је интересантан, једна врата отварају друга. Оно што радимо увелико одређује наш идентитет – казала је Оливера.

Псеудоисторија, наличје историографије раширено у савременом српском друштву, не може се посматрати, сматра историчарка, ван политичког поља борбе. Политичка употреба псеудоисторије може бити само један дискурс, никако укупно објашњење тог феномена.

– Када је реч о популарности псеудоисторије, морамо поћи од претпоставке да она читаоцима можда пружа увиде у неке проблеме историје на које наука није способна да пружи адекватан одговор. Требало

би да историографија има мање арогантан однос према псеудоисторији и да размисли о томе шта то псеудоисторија пружа. Ако историографија не може да понуди све одговоре, онда бар мора бити свесна својих слабости и пропусти – напомиње научница.

Примарна област Оливериног интересовања досад је покривала политичку и културну историју Балкана у 20. веку. Иако види поља даљег развоја, правац још није изабрала.

– Потребна ми је једна велика тема и низ мањих пратећих тема. Да ли ће то бити псеудоисторија и у оквиру тога историја историјске науке? Можда зароним у историју уметности да бих интерпретирала политику јер верујем да је уметност директно повезана са културом и политиком. Могуће је и нешто треће. Не верујем да ћу даље улазити у суво поље политичке историје – додала је Оливера Драгишић.

М. Караџић

Научни пут

Оливера (Марковић) Драгишић рођена је у Лазаревцу, где је завршила основну школу и гимназију. Дипломирала је 2008. године на Филозофском факултету у Београду радом о бугарском филму „Крадљивац бресака“. У мастер раду компаративно је приступила уџбеницима историје у Бугарској и Југославији (1944–1953). Докторску дисертацију, из које је монографија изведена, одбранила је 2018. године. На ИНИС-у ради од 2009.

Са др Петром Драгишићем, супругом, објавила је монографију о односима Југославије и Бугарске (1944–1980). Коауторка је монографске публикације на руском језику о антикомунистичким покретима отпора на Балкану. Објавила је више од 20 студија и чланака, што је само део професионалних активности. Служи се енглеским, румунским и бугарским језиком. Са бугарског и преводи.

Бољу публику немамо

Дечији позоришни фестивал који је у лазаревачком Центру за културу од 1. до 4. новембра организовао Пулс театар остао је у сенци емотивног говора директорке ове установе Иване Недељковић, која се последњег дана манифестације револтирано обратила својим суграђанима. Директорка је током спонтаног наступа, чији снимак се прво проширио друштвеним мрежама, а затим су га пренели и многи велики медији, рекла да се због понашања публике током четири дана манифестације као човек и стваралац осећа више него поражено.

Нагласила је да се обраћа пре свега родитељима који нису поштовали сатницу,

нису на време обезбедили (бесплатне) улазнице и нису водили рачуна о томе да ли узраст деце одговара ономе за који је програм предвиђен. Због тога је у огромној сали било веома тешко одржати и основни ред, а камоли обезбедити позоришну атмосферу. Дошло је и до неколико инцидената којима су, ако ћемо бити до краја поштени, донекле допринеле и неке одлуке донете у организацији.

Било како било, директорка је осетила потребу да окупљенима пред последње извођење нагласи да је реч о манифестацији која се (уз неоспорно велики труд и залагање запослених) одржава у установи културе, што подразумева поштовање одређених норми у понашању. Истакла је и да се не обраћа деци,

него одраслима који су у њиховој пратњи, изузимајући просветне раднике са којима позориште годинама има одличну сарадњу, и на крају добила велики аплауз.

Аплаузи и масовна подршка уследили су и на друштвеним мрежама, што нас тера да се запитамо – ко су онда ти људи који су се на вратима гурали, а током представа укључивали деци таблете и давали им кокице? Можда је ипак ситуација комплекснија и није је поштено ни сводити је на паролу типа „Ако каните бити културни, не смијете бити некултурни“. Не може публика сама себе да васпита. Она је тачно онаква какви смо ми.

А. П.

■ Јесењи карневал

У најлепшим бојама

Последње недеље октобра Дечији карневал Предшколске установе „Ракила Котаров Вука“ још једном је магичним бојама обојио шеталишну зону лазаревачке главне улице и улепшао јесен нашим најмлађим суграђанима и њиховим родитељима.

У поподневним сатима 26. октобра на штандовима дуж Карађорђевог улице деца су са својим васпитачима продавала храну и предмете од јесењих плодова које су сами правили, прикупљајући новац за набавку дидактичког материјала.

Званични део програма почео је свечаним дефилеом веселе поворке, путањом обележеном бројним јесењим украсима. Кроз Карађорђевог улицу украшену сеном, бундевама и страшилима пролазили су једни поред других велике печурке и мала стабла дрвећа, медведи, јежеви, веверице, пужеви, патуљци. Код бине на платоу испред

Рударске чесме сачекали су их циновски сламени бака и дека, симболи карневала. Велику пажњу изазвали су гости на штулама, необичан пар сеоских вилењака, са којима су се деца радо фотографисала.

Иако је киша накратко запретила да поквари забаву, непосредно пред почетак музичког дела манифестације облаци су се разишли, па су малишани и васпитачице имали прилику да дуго припремане кореографије и костиме прикажу на благим сунцем окупутој позорници.

Ове године предшколским групама из вртића са територије општине Лазаревац придружили су се предшколци из Уба и Лајковца, тако да је укупно наступило 16 група.

Једни весело и смело, други срамежљиво, али сви уз велику подршку публике, отплесали су на бини своје јесење композиције.

Манифестацију уз велики ентузијазам већ пет година организују васпитачице

Беспрекорна организација и добро осмишљен програм допринели су томе да малишани, заједно са својим васпитачима, татама, мамама, бакама, декама, секама и батама, видно уживају у јесењој бајци.

А. Т.

Трчећи за чудом на четири велика точка, једва смо се видели у облаку прашине. Али право узбуђење било је осетити мирис бензина који је прокапавао из нагорелог ауспуха док се мотор мучио да савлада брдски успон – још увек се сећају најстарији Лазаревчани

Прво би коњи лагано почели да поцупкују у месту и стрижу својим начуљеним ушима.

Понеки би чак и зањиштао. Тихо, више за себе. Онда би се кочијаша тргли из учмалог дремежа, као да их је ујео неки досадни обад. Тек тада би се из последње кривине пре уласка у станицу појавила захуктала парњача. Писак којим је машиновођа сваки пут театарлно најваљивао улазак Ћире на путнички перон означио би уједно и старт свеопштег метежа и трке за бољу позицију. Путници на станици борили су се да пронађу слободно место у купеу, а они из воза да седну баш у Пакићев фијакер.

■ Чаробни бич

Сви они који су познавали послератне прилике у Лазаревцу, а притом су били и помало авантуристичког духа, имали су жарку жељу да седну баш у фијакер чувеног кочијаша из Петке. Његови коњи били су најбржи у околини. Није било шансе да изгуби трку до града. Остали фијакеристи покушавали су на све могуће начине да га скину с трона, али им то, и поред великог труда, никако није полазило за бичем.

Ту и тамо на правцу би држали какав-такав прикључак. Али када би пред Пауновића брдо Пакић својим магичним китњастим бичем ошинуо ваздух тик изнад глава својих љутих дората, они би добили неку додатну снагу.

■ Заробљени у поплави – Душан Дојчиновић, возач (десно)

Незаборавни мирис бензина

Остављали би друге фијакере за собом чак и када би им се на папучу окачила несташна комшијска деца.

Додуше, тај смели подухват био је резервисан само за најхрабрије клинце из краја. Остали су уживали у безбедној војњи седећи на руди коњских кола Срећка рабације. Сваког боговетног дана Срећко и његов коњ Бећар лагано би цигуљали варошким улицама превозећи за симболичну накнаду кабасту робу и огрев по наруџбини својих суграђана.

– Обожавали смо да се качимо на шпедитер. Уживали смо у спорој војњи док би нам се ноге клатиле висице с руде која је вирила таман толико да се на њу могло комотно сместити бар троје деце. Срећку то у принципу није сметало. Тек када би Бећар запео на каквој великој узбрдици

Срећко би пажљиво замахнуо бичем на безбедној удаљености изнад наших глава. Ми бисмо се онда уз цику и громогласан смех разбежали у околне сокаке. Срећко је ипак више волео свог коња него све нас заједно – присећа се Драгослав Пакић (85) својих првих дечачких авантура.

Ипак, послератна атракција без премца била је трка с првим лазаревачким аутобусом приватне саобраћајне фирме „Посавина“. Богдан Драмљић био је власник и уједно први возач у том предузећу. Сваког дана у исто време у подножју Пауновића брда гомила деце чекала је у заклону то чудно на четири велика точка. Место заседе није случајно одабрано – управо ту је започињао успон, па је возач аутобуса био приморан да полугу мењача убаци у прву брзину. Чим би аутобус забрујао, до тада

скривени ђаволчићи, кренули би у бесциљну потеру.

– Једва смо се видели у облаку прашине који би за собом подизали велики крампонски гумени точкови. Али право узбуђење било је заправо осетити мирис бензина који је прокапавао из нагорелог ауспуха док се мотор аутобуса мучио да савлада брдски успон – наставља Пакић причу о свом безбрижном детињству.

■ Зелени венац

Први аутобуси из Београда за Лазаревац кренули су тридесетих година прошлог века. У време када су у Липовачкој шуми, кроз коју је пролазио макадамски пут до престонице, још увек хајдуци пресретали путнике запрежних кола, а вукови нападали становнике околних села.

Кратко време полазиште за аутобусе који су превозили путнике из Београда за Степојевац и Лазаревац налазило се испред кафане „Јадран“, на почетку Сарајевске улице. Затим је стајалиште премештено испред механе „Зелени венац“, коју је отворила Немеца Софија Херман још 1840. године. У то време у околини је било много зеленила, па је на табли с именом кафане био нацртан и зелени венац. Тако је читав овај крај добио име које носи и дан-данас. Коначно, почетком четрдесетих аутобуси су кретали испред биртије „Триглав“, која се налазила такође на Зеленом венцу.

Када је изграђена, ова кафана се звала „Златна моруна“ јер се на платоу испред ње на импровизованим тезгама продавала речна риба моруна, допремана са Ђердапа. Михаило Петровић Алас често је долазио овде да би сиромашнима бесплатно поделио рибу. То је било место одакле су полазили и аутобуси за Сарајево. У тој кафани припадници „Младе Босне“ до детаља су разрадили план атентата на аустроугарског престолонаследника Франца Фердинанда. Од Београда до Лазареваца путовало се два и по сата, а пред почетак Другог светског рата цена карте је износила 45 ондашњих динара.

■ Певајући аутобус

Од 1937. године некадашње саобраћајно предузеће „Посавина“ мења име у „Сава“. Две године касније штампа је објавила да је Драмлић набавио нови, савремени аутобус, с кожним седиштима и уграђеним радио-апаратом, што је у то време било прави луксуз.

„Нова кола, која су јуче пуштена у саобраћај, одликују се елеганцијом и удобношћу. Снабдевена су свим потребним комфором. Иако је пут од Београда до Лазареваца у дужини од 60 километара местимично у врло рђавом стању, путници не осећају нимало умора, благодарећи изванредној вибрацији федера и самих седишта. Хука мотора нимало не смета одличном радио-апарату инсталираном у самим колима. Његова емисија пријатно забавља путнике, тако да и не осећају дужину путавања“ –

АУТОБУСКО ПРЕДУЗЕЋЕ „САВА“ БОГДАНА ДРАМЛИЋА
На линији: БЕОГРАД-СТЕПОЈЕВАЦ-ЛАЗАРЕВАЦ

ЗИМСКИ РЕД ВОЖЊЕ ОД 15 ОКТОБРА 1937. Г.

ПОЛАЗАК		СТАНИЦЕ	ДОЛАЗАК	
I кола	II кола		I кола	II кола
у часова				
6	16	БЕОГРАД	7.45	18.15
6.45	16.45	СРЕМЧИЦА	7	18
7	17	ЛИПОВИЦА	6.45	17.45
7.15	17.15	МЕЂАК	6.30	17.30
7.30	17.30	ВРАЊИЋ	6.15	17.15
7.45	17.45	СТЕПОЈЕВАЦ	6	17
8	18	ВРЕОЦИ-ЦРЉЕНИ	5.45	16.45
8.15	18.15	ЛАЗАРЕВАЦ	5.30	16

Напомена: аутобуси имају везе са возом Ваљево, Лајковац Лазаревац, Арапџеловац. Аутобуси су нови и удобни.
 Аутобуско предузеће „Сава“ Богдана Драмлића.

између осталог објављено је тада у недељнику „Време“.

У „Крупов“ аутобус био је уграђен мотор јачине 90 коњских снага. Његова каросерија накнадно је изграђена у домаћој радионици Мите Коленића у Новом Саду. Драмлићево предузеће било је окарактерисано као „полуконкурентно“ државним железницама.

Саобраћајна несрећа

У октобру 1933. године Богдан Драмлић био је виновник саобраћајне несреће на Сењаку у којој је живот изгубила Косара Петровић. Како су навеле престоничке новине из тог времена, аутобус на релацији Лазаревац–Београд, којим је управљао Драмлић, прегазио је несрећну девојчицу у Улици војводе Мишића, испред железничке станице. Због неприлагођене брзине аутобус је налетео на групу деце међу којима се налазила и Косара. Она је претрпела тешке повреде услед којих је преминула на путу до болнице. Према доступним, врло штурим изворима, Драмлић по свој прилици за ову несрећу није одговарао.

– То заправо није била истина. Аутобус је два пута дневно, и то у оба правца, одржавао везе успутних села са две железничке станице у Железнику и Лазаревцу. Поред путника Драмлићеви аутобуси су превозили и робу на овим релацијама – објашњава Зоран Јоксић (64), локални хроничар тог времена.

Богдан Драмлић се појавио изненада, као из неке бајке, у свом дотрајалом аутобусу, али су га староседеоци убрзо заволели. У центру вароши налазила се гаража, а аутобуси су кретали за Београд недалеко одатле, испред некадашње кафане „Шумадија“. Аутобуси су превозили путнике и током Другог светског рата, али из тог периода скоро да нема проверених података. Прича се да је управо због тог ангажмана Драмлић доспео на списак домаћих издајника, али да је, након детаљне провере, његово име ипак скинуто с те црне листе.

Један од живих путника из тог времена Љубомир Дојчиновић (88) још увек се сећа вожње у аутобусима фирме Драмлић. Он је често правио друштво свом оцу Душану, једном од првих возача у предузећу „Сава“.

– До главног града, с паузом, путовало се најмање три сата. На задњој страни аутобуса биле су прикачене мердевине које су водиле на кров. Тамо је одлагана кабаста роба да би у кабини имали више простора. Негде на пола пута путници би као по команди из својих вунених торбака и плетених корпи вадиле платнене завежљаје у којима се налазио кајмак, парадајз, сланина... Јело се у сласт. Па онда пауза код кафане „Четири ветра“. Шљивовица с ногу и ладна кабеза за нас децу – још увек Дојчиновић памти детаље тих романтичних путовања за Београд.

Драмлићеви аутобуси и труцкања на удобним федерима одавно су заборављени. Можда савременом свету баш то недостаје, да би људи били срећнији. Китњасте фијакери и бесни Пакићеви дорати. Аутобуска седишта од морске траве с неколико зарђалих федера уместо меморијске пене која „жуља“. Неколико ајдука и бар један мали, малецни, чопор вукова на адреси Липовичка шума б.б., да нас држе на опрезу и разбуктају машту. И, наравно, незаборавни мирис бензина који прокапава из нагорелог ауспуха певајућег буса...

**З. Јоксић Јокса
 Д. Ђорђевић**

Први аутобус од ратне одштете

Први аутобуси у Београду појавили су се 1925. године. Они су саобраћали од Славје до Авале. То су били „Крупови“ аутобуси, добијени од Немачке на рачун ратних репарација. Током 1938. и 1939. године набављене су 22 шасије – десет мерцедесових, исто толико фијатових, али и две такозваног излетничког типа. Каросерије за ове аутобусе од лаке челичне конструкције урадила је „Аутомонтажа“ из Љубљане. Годину дана пред почетак Другог светског рата купљено је још 15 комплетних аутобуса. Набављене су и 42 шасије, а каросерије за њих израђене су у „Аутомонтажи“, фабрици „Јасеница“ у Смедеревској Паланци и радионици Властимира Петровића у Београду.

■ Руџица, Милица, Емилија и Сара са тренером

Европске медаље круна напорног рада

Чланице Карате клуба „Зенит“ из Великих Црљена постигле су велики успех и освојиле чак три медаље на недавно одржаном Европском првенству у Италији. У категорији јуниора, прво место без конкуренције припало је Милицы Радосављевић, Емилија Димитријевић освојила је сребро у конкуренцији старијих кадета, а Руџица Ђорђевић бронзану медаљу у категорији старијих пионирки. Запажен наступ имала је и Сара Ристић, која је у јуниорској категорији заузела пету позицију.

– Велики труд који сви улажемо се исплатио. Изузетно сам задовољан наступом, залагањем и оствареним резултатима. Освојили смо једно злато и били надамак другог, али свака медаља освојена на европском првенству велики је успех, злата вредан, јер је конкуренција била изузетна – каже тренер Миодраг Николић и додаје да

су девојке још једном показале свој таленат, упорност и преданост овој древној борилачкој вештини.

Овогодишњи шампионат Европе за јуниоре, кадете и пионире одржан је на Сицилији, у организацији Светске карате конфедерације. Девојке су учествовале као чланице репрезентације Србије, наступајући уз више од 600 учесника из десет земаља. Тренер каже да су одлиција стигла као права награда за бројне сјајне наступе чланица клуба, који је ових дана добио позив за учешће на још једном међународном турниру, у мају следеће године у Шкотској.

Карате клуб „Зенит“, захваљујући великом залагању неколико ентузијаста и љубитеља овог спорта, постоји скоро 30 година. Тренинзи се одржавају у сали дома културе у Великим Црљенима и екипа тренутно броји око 25 чланова.

Т. К.

Рвачки клуб уписује чланове

Крајем октобра на платоу испред Центра за културу „Лазаревац“ одржана је промоција Рвачког клуба „Лазаревац“, који је за тренинге обезбедио три термина недељно у сали Основне школе „Кнез Лазар“.

Према речима лиценцираног тренера рвања Јовице Станкова, удружење, које је регистровано 2018. године и члан је Рвачког савеза Србије, напoкoн је, након скоро пет година, решило питање адекватног простора за рад. Сви који су заинтересовани за бављење овим спортом, који се сматра једном од најстаријих дисциплина, сада имају могућност да тренирају и у нашем граду.

Т. К.

■ IN MEMORIAM

Владан Лале Грујичић

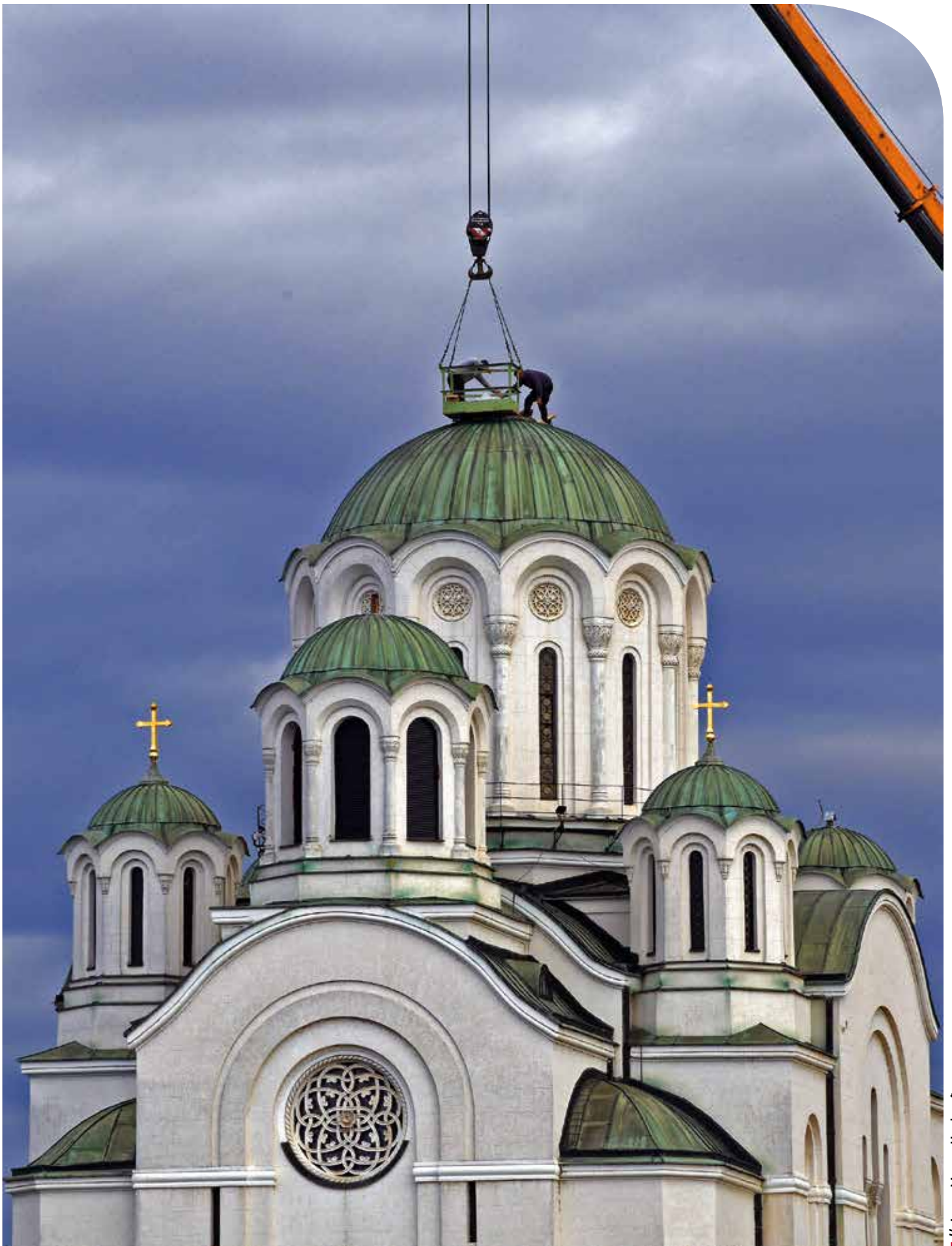
Легендарни центарфор лајковачког ФК „Железничара“ и лазаревачке „Колубаре“, Влада Лале Грујичић, преминуо је крајем октобра после тешке болести. Са животне сцене отишао је голгетер који ће трајно остати урезан у срцима и сећању лазаревачких љубитеља фудбала, посебно навијача зелено-црних.

Влада Грујичић, рођен је 23. децембра 1956. године у Лајковцу, где је и започео своју играчку каријеру. Са непуних 17 година улази у тим „Жеље“, а затим прелази у ФК „Колубара“. Познаваоци овог спорта кажу да је био сјајан центарфор, ненадмашан у игри главом. Имао је истанчан осећај за гол и постао један од најбољих стрелаца Српске лиге носећи дрес зелено-црних.

Његови успешни наступи нису остали незапажени, па су почели да стижу позиви за наступе у репрезентативним селекцијама Београда и Србије, као и позив за фудбалску аматерску репрезентацију Југославије. Понуде су долазиле и од тадашњих прволигаша старе Југославије, али и из иностранства.

Нажалост, даљи узлет фудбалске каријере спречила је тешка повреда, после које се вратио у свој матични клуб, где је остао до играчке пензије 1994. године. Након што је окачио копачке о клин, опробао се и као тренер.

Вест о Лалетовој смрти погодила је његове некадашње саиграче, али и све љубитеље фудбала у Лазаревцу и родном Лајковцу који памте мајсторије овог сјајног фудбалера, али и великог пријатеља и човека ван терена.

/// Фото: Милан Цвијетић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд 658(497.11)(085.3)
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА Србије Енергија Колубара ЕПС ЕПС Енергија Колубара / главни и одговорни уредник Ана Павловић. -
2017. бр. 1 (нов.) - Београд : Електропривреда Србије, 2017. (Аранђеловац : Три О). - 30 стр.
Месечно. - Је наставак: Колубара (Пазаревац) = ISSN 1451-2890
ISSN 2560-5143 = ЕПС Енергија Колубара
COBISS.SR-ID 250299404

